

Professionel musiklærerpraksis

Professionalisering af musikundervisningen
er vejen til udvikling – fragmentering og
polarisering vejen til afvikling

... af Erik Lyhne. VIA University College, læreruddannelsen i Århus

Først og fremmest tillykke med din ph.d.-afhandling om professionel musiklærerpraksis. Kan du give et kort resume af afhandlingen?

Afhandlingens titel er *Professionel Musiklærerpraksis, med den noget lange undertitel Professionsviden og lærerkompetence med særligt henblik på musikundervisning i grundskole og musikskole samt læreruddannelse hertil*. Dermed er det også allerede sagt, at jeg undersøger professionel musiklærerpraksis, og at jeg inddrager fire praksisfelter nemlig musikundervisning i folkeskolen og i musikskolen samt musiklæreruddannelse til folkeskolen på læreruddannelsen og til musikskolen på musikkonservatoriet. Det er en kendt sag, at musikundervisningen i Danmark er stærkt institutionelt opdelt – og det på en måde, som ikke er kendt i andre lande, vi normalt sammenligner os med. Det er så mit afsæt for at undersøge mit emne i et sammenlignende perspektiv.

Jeg tager fat på dette ved først at udvikle nogle teoretiske analytiske begreber og modeller, som jeg skal bruge til undersøgelsen. Mit afsæt herfor har været at trække på en meget spændende, men kun lidt kendt, tysk teoretiker Dietrich Benner og hans prakselogiske teori. Det handler her centralt om, hvad en professionel musiklærerpraksis er for en størrelse, om det vanskelige forhold mellem teori og praksis og ikke mindst om, hvordan man kan forstå undervisning i musik i et krydsfelt mellem fag og pædagogik. Det sidste må nok siges at have været mit centrale tema gennem længere tid, idet jeg har forfulgt Frede V.

Nielsens problematisering af netop dette spørgsmål som et grundlæggende spørgsmål i musikpædagogik og musikdidaktisk sammenhæng.

Jeg tager så fat på at undersøge hvert af de fire institutionelle områder, folkeskole, musikskole, læreruddannelse og konservatorium. Udfordringen for mig har været at analysere alle disse forskellige relationer. Det er her, den teoretiske udvikling af begreber og modeller, som jeg begyndte med, kommer ind som grundlag for en gennemgående og sammenhængende analyse.

Polarisering mellem uddannelsesinstitutioner

Hvad konkluderer du ud fra din sammenlignende undersøgelse i grundskole, musikskole og læreruddannelse?

For at begynde med det overordnede perspektiv handler det om, at der med de institutionelle specialiseringer også optræder institutionelle lukninger. Man lukker sig om den specialiserede, institutionelle praksis og forståelse. Disse lukninger har en række, skal vi sige, uhensigtsmæssige konsekvenser. Det handler i høj grad om et dilemma – på den ene side er specialisering og institutionalisering nødvendig, og på den anden side fører den tydeligvis til institutionel lukning og dermed forbundne uhensigtsmæssige konsekvenser.

Dette bliver i undersøgelsen især tydeligt i form af en stærk polarisering mellem uddannelsesinstitutionerne. Denne polarisering fører – i sine yderlige former – til et væsentligt reduceret undervisningsfagligt niveau. Dette har betydning for den under-

Finn Holst

- Født 1949
- Ph.d. 2013 med afhandlingen "Professionel Musiklærerpraksis – Professionsviden og lærerkompetence med særligt henblik på musikundervisning i grundskole og musikskole samt læreruddannelse hertil"
- Cand.pæd. i musik, DPU (2002), cand. pæd. i generel pædagogik, DPU (2004)

Tidligere ansættelser:

Musikskolelærer, musikskoleleder, folkeskolelærer, skolekonsulent, fagkonsulent i Undervisningsministeriet, KDAS og Blaagaard samt formand for FredeMus.

Udgivelser i udvalg:

- *Professionel Musiklærerpraksis – Professionsviden og lærerkompetence med særligt henblik på musikundervisning i grundskole og musikskole samt læreruddannelse hertil*. Ph.d.-afhandling 2013.
- *Kortlægning af samarbejde musikskole – grundskole*. 2013.
- *Evaluering af projektet Musik til Alle: Rapport* (2008).
- *Timetalsundersøgelsen – Undersøgelse af musikfagets vilkår og timetal* (version 2).
- *Bidrag til "Musikfaget i undervisning og uddannelse, Status og perspektiv 2010"*.
- *Musik, sprog og integrations (MSI) – et treårigt projekt Søndermarkskolen, Sønderbro, Horsens med støtte fra Egmontfonden*.
- *Faglighed, integration og samarbejde* DanMus projektet i Ballerup Kommune - Rosenlundsskolen
- *Rapport om indsatsen for talentudvikling i forbindelse med de af Statens Kunstråds Musikudvalg uddelte talentpuljer* (2011).
- Læs mere og mulighed for at hente mange artikler, herunder ph.d. afhandlingen på www.finnholst.dk eller <http://pure.au.dk/portal/da/fihc@dpu.dk> (www.kortlink.dk/dg69). Ph.d.-afhandlingen kan også købes i den trykte version hos Finn Holst – mail@finnholst.dk – for 300,- kr. plus forsendelse.

visningspraksis, der uddannes til. Polariseringsbegrebet begrænser med andre ord muligheden for en professionel musikpædagogisk praksis, og dette har så igen betydning for elevernes læring. Der er altså tale om ganske alvorlige "uhensigtsmæssigheder".

I modsætning hertil bliver en modsat tendens – en tendens til integrering – synlig i forbindelse med musikpædagogisk praksis i folkeskole og musikskole, og især i forbindelse med samarbejdet mellem folkeskole og musikskole. Her er der tale om en institutionel åbenhed i forbindelse med en hensigtsmæssig specialisering mellem folkeskole og musikskole.

Sammenholdes disse tendenser – polarisering vs. integrering – åbner det nogle interessante perspektiver. Jeg har fulgt op på dette efter afslutning af mit ph.d.-projekt med en kortlægningsundersøgelse af samarbejdet mellem musikskole og grundskole. Det er mit håb, at dette arbejde kan videreføres som tværinstitutionelt projekt mellem musikskole, folkeskole og musikpædagogisk forskning ikke mindst i forbindelse med de aktuelle tiltag omkring den "understøttende undervisning". Potentialerne her handler om udvikling, styrkelse og professionalisering af musikundervisningen i både folkeskole og musikskole. Dette kunne også – og det er måske nok så vigtigt – være afsæt for en tilsvarende institutionel åbenhed mellem uddannelsesinstitutionerne – base-

ret på den musikpædagogiske praksis, som disse institutioner uddanner til.

Krydsfelt mellem fag og pædagogik

Når du undersøger musiklærerkompetencer mellem teori og praksis, hvilke ting kan du så uddrage?

Som jeg fortalte før, så er forståelsen af musikundervisning, som noget der foregår i krydsfeltet mellem fag og pædagogik, af afgørende betydning. Det undervisningsfaglige niveau forudsætter såvel en fag-faglighed som en generel pædagogisk faglighed. En polarisering, der fører til en ubalance mellem disse fagligheder, medfører et lavere niveau af undervisningsfaglighed.

Mine undersøgelser viser, at koblingen mellem teori og praksis er vanskelig, *men mulig*, og forudsætter et højt undervisningsfagligt niveau. Kort sagt betyder det, at uddannelsernes polarisering begrænser mulighederne for en professionel musiklærerpraksis. Polarisationen, der kan konstateres på læreruddannelsens linjefag med en svækkelse af det musikfaglige område – og på de musikpædagogiske uddannelser ved konservatorierne med en stærk nedtoning af generel pædagogisk faglighed – begrænser således mulighederne for en professionel musiklærerpraksis, der kobler praksis og teori. I den sammenlignende analyse bliver det således synligt, at polarisationen er en de-professionaliserende faktor.

Børnene i fokus

Hvordan kan man samarbejde på tværs af institutioner og professioner? Hvordan kan et samarbejde mellem grundskole og musikskole berige arbejdet med børnene i fokus?

En del af mine undersøgelser har været forbundet med praksisprojekter, hvor tværgående samarbejde – især mellem musikskolelærere og folkeskolemusiklærere – har været et bærende element. Man kan samarbejde på mange forskellige måder. Det har jeg undersøgt i et didaktisk perspektiv med afsæt i hvilke didaktiske opgaver man samarbejder om, og hvilke man ikke samarbejder om.

Det er spændende, at *hvis* samarbejdet foregår på et højt undervisningsfagligt niveau og udnytter den specialisering, som der er eksempelvis mellem musikpædagoger og folkeskolemusiklærere, så ligger der heri et meget stort potentiale med betydning for elevernes læring, for inklusion og for muligheden for undervisningsdifferentiering. Fokus flyttes fra det institutionelle fokus (specialisering og lukning) til den fælles musikpædagogiske praksis rettet mod eleverne – med børnene i fokus. Det samme gælder i andre samarbejdsrelationer fx mellem musik og andre fag i skolen eller mellem musikpædagoger og pædagoger i dagtilbud osv.

Der er altså to ting på spil. For det første kommer den faglige specialisering i spil i et fællesskab – som kollaborativ undervisning.

For det andet undgås de uhenigtsmæssige konsekvenser af den polarisering, som desværre ofte er forbundet med denne specialisering. Åbningen ligger i samarbejdet og giver mulighed for gensidig kvalificering og professionalisering.

Hvordan vil du beskrive det undervisningsfaglige niveau? Er der forskel på folkeskoler og musikskoler?

Det undervisningsfaglige niveau for undervisningspraksis i musikskole og folkeskole viser sig i undersøgelsen at være forskelligt for musikskole og folkeskole. Det generelle undervisningsfaglige niveau er lidt lavere i musikskolekontekst end i folkeskolekontekst – men det siger måske ikke så meget. Som jeg har været inde på, er undervisningsniveauet forbundet med forholdet mellem musikfaglighed og pædagogisk faglighed – og det betyder, at det, der begrænser det undervisningsfaglige niveau, er af forskellig karakter. Det bliver tydeligt i musikskolekonteksten, hvor instrumentalundervisningen generelt har et lavere undervisningsfagligt niveau end anden undervisning, herunder musikundervisning for de yngste.

Musikalske A- og B-skoler

I timetalsrapporten skriver du, at der er mange ikke linjefagsuddannede, der varetager musikundervisningen. Udvikler vi musikalske A- og B-skoler?

Jeg tror ikke, vi udvikler musikalske A- og B-skoler; det tror jeg, vi har! Der er meget stor forskel på skoler, som har et musikmiljø, og skoler, som ikke har det. Kortlægningsundersøgelsen peger i samme retning, og det kunne godt tyde på, at musikskolerne især har samarbejde med de musikalske A-skoler. Men der er også en idé i, at musikskoler sætter fokus på samarbejde med henblik på at ændre kulturen på de musikalske B-skoler. Musikskolesamarbejdet kunne være den ressource, der skulle til for at ændre noget der. Det ville være godt for både folkeskole og musikskole. *Musik Til Alle-projektet* i Horsens, er et fint eksempel herpå.

Du skriver, at musislæreruddannelse – både i læreruddannelsen og på konservatoriet – fremstår som sekundær eller 'uegentlig' praksis. Hvordan vil du forklare det?

Jeg vil forklare det som overvejende utilsigtede konsekvenser af specialisering. Hvor specialiseringen er hensigtsmæssig, er den institutionelle lukning, som kan beskrives som en slags "bivirkning", forbundet med uhenigtsmæssige konsekvenser. Det ser ud til, at specialiseringen leder til en reduktion og forsimpning, som leverer "logik" til en lukning. På konservatoriet fremstår kunstnerisk praksis – og dermed den musikfaglige faglighed – som "egentlig", mens de pædagogiske fag er marginaliserede og "uegentlige". På læreruddannelsen fremstår den

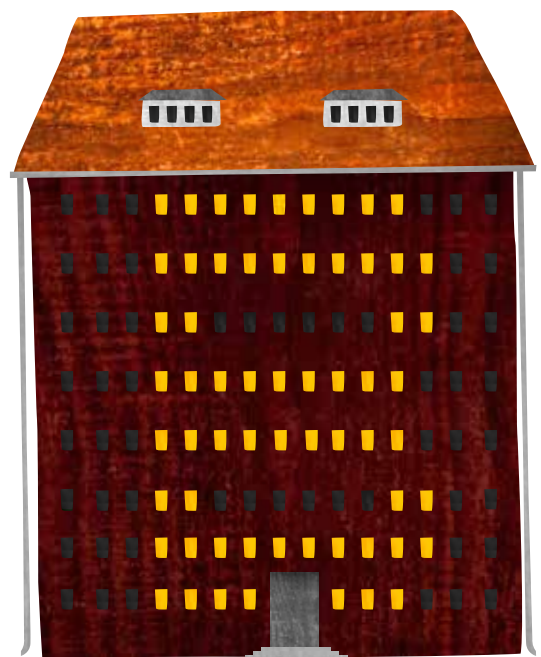
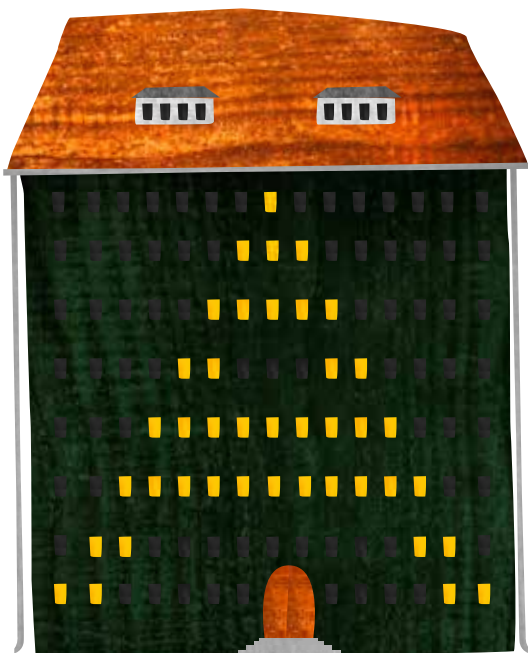
pædagogiske praksis som "egentlig" – og dermed den generelle pædagogiske faglighed – mens den musikfaglige faglighed er marginaliseret og "uegentlig". Og det ser for øvrigt ud til at fortsætte med en videre polarisering.

Problemet er, at musikpædagogisk praksis er en praksis, som kombinerer og integrerer pædagogisk praksis og kunstnerisk praksis. En professionel musikpædagogisk praksis kan ikke *udledes* af kunstnerisk praksis eller af pædagogisk praksis. Det fungerer simpelthen ikke i praksis. Reduktionen består i, at enten det ene *eller* det andet betragtes som "egentlig" praksis. Musikpædagogisk praksis, som nødvendigvis må omfatte og integrere begge, bliver så marginaliseret som "uegentlig".

I Læreruddannelsen 2013 har der været store nedskæringer i forbindelse med undervisning i klaver og sang? Hvilken konsekvens tror du det vil have for musikundervisningen i folkeskolen?

Det er foruroligende at se, at de tendenser til polarisering og institutionel lukning, som jeg har dokumenteret i min undersøgelse, fortsætter yderligere. Det er enormt foruroligende, da der er en tydelig sammenhæng mellem polariseringen, musikundervisningen i skolen og elevernes udbytte heraf.

Det handler her om elevernes udbytte i rent musikfaglig forstand; men det hand-

ler også om musikundervisningens betydning for elevernes personlige og sociale udvikling, som er veldokumenteret bl.a. i Horsens-rapporterne ("Musik Til Alle" og "Musik, sprog og integration"). Jeg vil også i denne forbindelse pege på, at musik er et vigtigt fag i sammenhæng med andre fag, og at disse i sammenhæng bidrager til elevernes helhedsmenneskelige praksis – for at bruge Dietrich Benners måde at formulere dette på.

Professionalitet er afgørende

Det er ikke nogen hemmelighed, at musikfaget er og har været under pres gennem de sidste mange år. Hvordan ser du situationen for musikfaget?

Jeg mener, at musiklærernes professionalitet er en helt afgørende faktor. Derfor er det ikke blot et spørgsmål om, at musikundervisningen er og har været under pres, men

også om at musiklærernes professionalitet sættes under pres.

Musikundervisningen har fået opmærksomhed, og det er ikke en ubetydelig landvinding, at det anbefalede timetal for musik er blevet opnormeret i den nye folkeskolereform. Jeg mener, at det er et godt udgangspunkt for at sætte en positiv udvikling ind.

Mulighederne i forbindelse med samarbejde folkeskole-musikskole, mener jeg her, ligger lige for. Potentialerne ligger i en styrkelse af musikundervisningen, udvikling af en musikkultur på musikalske B-holds-skoler, professionalisering af musikkere i både grundskole og musikskole, udvikling af forskningsbaseret viden og sidst, men ikke mindst at etablere et udviklings- og forskningsbaseret praksisgrundlag for samarbejde mellem uddannelserne.

Hvad er din ønskedrøm for musikundervisningen i folkeskolen – og hvordan kan vi nå derhen?

I min ønskedrøm for musikundervisningen ser jeg ikke folkeskolens musikundervisning som en ø. Jeg ser den som del af en helhed, som ikke er opsplittet i institutionelle særinteresser og fragmenteringer. Jeg ser folkeskolens musikundervisning sammen med musikskolens musikundervisning som specialiseringer, der sammen bidrager til elevernes musikalske, personlige og sociale kompetencer og dannelse. Og jeg ser musiklæreruddannelserne som en afgørende del af dette, som begrundet i og som grundlag for den professionelle musiklærerpraksis.

Et idealbillede er aldrig noget, man kan nå – for så er det ikke et idealbillede længere. Men vi kan da gøre meget for at bevæge os i den retning. Lige nu er der nogle områder, hvor der er nogle konkrete muligheder – lad os nu gribe dem! ☺